

Innuttaasut peqqissusaat kommunimit isigalugu



Center for
Forebyggelse i praksis

Tine Curtis, centerchef
Forskningschef Aalborg Kommune
Adj. professor, Syddansk Universitet



Sooq peqqinneq pitsaaliuinerlu?

- Peqqinneq tassaavoq inuunerinneq, peqqinneq, toqqissisimaneq inuiaqatigiinnilu allat peqatigalugit sullisseqataasinnaaneq
- Ilikkaraqarsinnaassagaanni, sulisinnaassagaanni ulluinnarnilu inooqataanermi, peqqissuunissaq pisariaqarpoq
- Pitsaaliuineq inuit amerlaqisut inuunerliulinnginnissaannut napparsimalinnginnissaannullu periarfissatuaavoq

Innuttaasut peqqissuunissaannik siuarsaanermi kommuni makkunuunatigut annertuumik peqataasinnaavoq:

- 1) Innuttaasut ulluinnarni peqqinnartunik periarfissinnerisigut
- 2) Innuttaasunik attaveqarnerni tamani peqqissuunissamik suliniuteqarnikkut
- 3) Innuttaasunut immikkut pisariaqartitsisunut pitaaliuinermik neqerooruteqarnikkut

Ulluunerani paaqqinnittarfinni pitsaaliuineq

- Meeqqat inuunerissusaannik siunnerfilimmik suliaqarneq
- Timip atorsinnaanerani atornissaanillu sammisaqarneruneq
- Assaat eqqiluitsuutinnerunissaat
- Peqqinnartunik nerisaqarnissap nerinermullu atatillugu pitsaasunik periarfissaqarnissap qulakkeernissaat



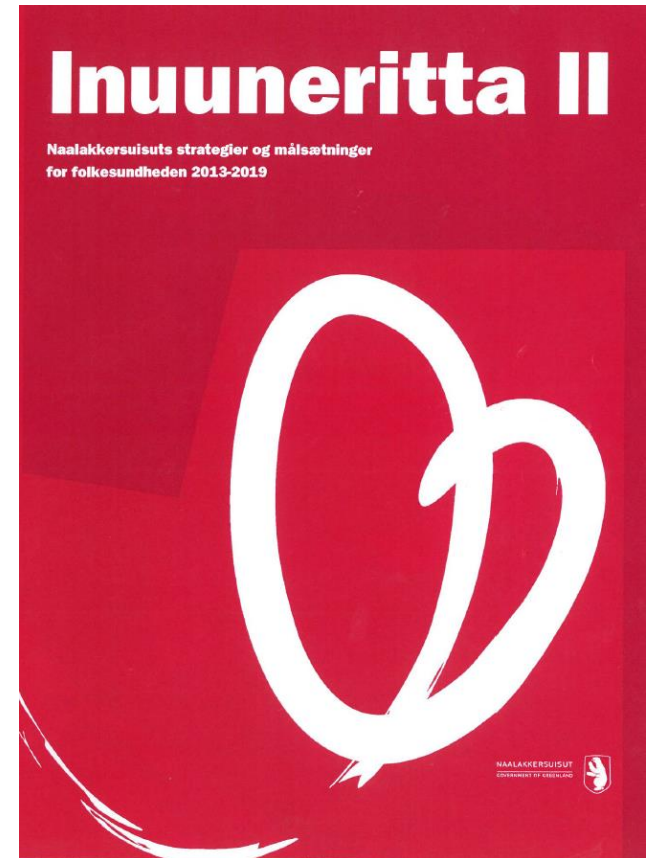
Kommuni tamakkerlugu innuttaasunik attaveqarnermi peqqinnartunik periarfissaqarneq peqqissuunissamillu siuarsaaneq

- Timimik atuineq, peqqinneq pillugu ilinniartitsineq, nerisat, nerineq atuarfiillu silaannarissut
- Inunnik isumaginninnermi najugaqarfinnilu peqqissuunissamik siuarsaaneq
- Atornerluisunik eqqarsartaatsikkullu ajornartorsiuteqartunik suliffissarsiuussisarfinni siusinaartumik paasiniaaneq
- Utoqqaat angerlarsimaffimmini paaqqutarinniffinnilu inuunerissusaannik, sammisassaqaqarnerannik nappaatinillu siusinaartumik paasiniaaneq
- Ataatsimuussutsimut siuarsaataasumik imminullu angallannermut, sunngiffimmi sammisassaqaqarfinnut pinngortitamiinnissamullu periarfissarissaartitsisumik illoqarfinnik aaqqissuussineq

Innuttaasut peqqissuunissaat anguniarlugu suliniut

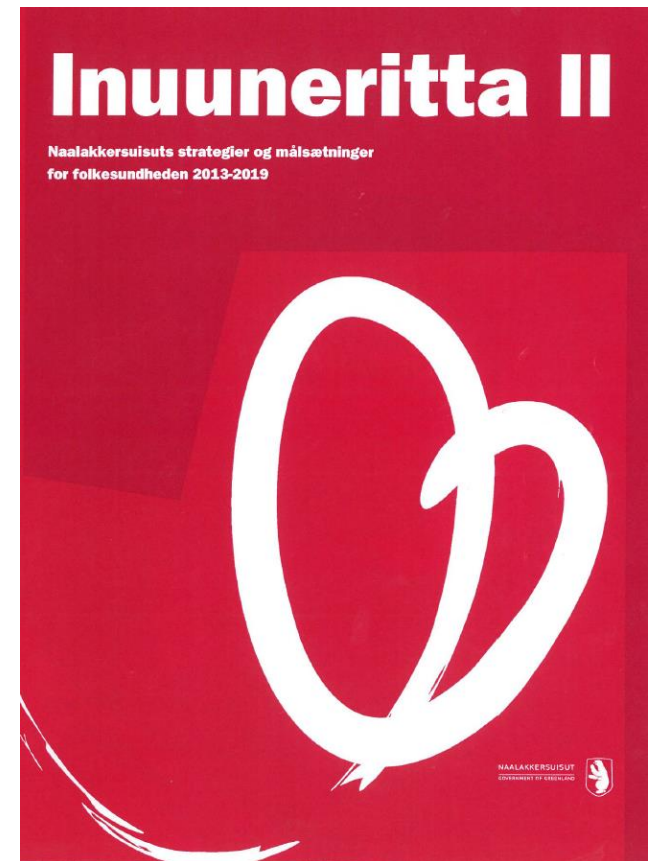
Kalaallit Nunaanni innuttaasut tamarmik pitaasumik sivilisuumillu inuunissaminnut pitsaanerpaanik periarfissaqartariaqarput

- Saafigineqartut: Kikkut tamarmik pingaartumilli meeqqat inuusuttut ilaqutariillu
- Qitiutitassat: Periarfissat, neqeroorutit, paasissutissiineq, ilinniartitsineq siusinaartumillu paasiniaaneq



Peqqissutsimut ajornartorsiutit pitsaalineqarsinnaasut qitiutillugit

- Sammisat: Imigassaq **hashi-lu**, Tupatorneq, **Timimik atuineq** nerisallu
- Akisussaasut: Namminersorlutik Oqartussat, **kommunit**, peqqinnissaqarfik, suliffeqarfiit namminerlu piumassuseq tunngavigalugu suliniaqatigiiffiit



Hashi

Anguniagassat siunniussaq:

Meeqqat inuusuttullu hashimik
pujortalinnginnissaat

Kommuni qanoq
iliuuseqarsinnaava?



Hashimik atornerluineq pitsaaliorniarlugu nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarutit 2015-2019

- Siunnersorneqarnissaq siunertaralugu sivikitsumik oqaloqatigineqarneq kommunip neqeroorutigaa
- Inuusuttut ilinniarfiini, inuussutissarsiutinut ilinniarfinni assigisaannilu ilinniartitsineq pitsaaliuinermi siunnersortit neqeroorutigaat
- Meeqqat atuarfianni aaqqissuussamik ilinniartitsineq neqeroorutaavoq
- Saaffiginnittarfinni- ilaatigut inunnik isumaginnittoqarfinni- sulisut sivikitsumik oqaloqatigiinnikkut siusinaarluni paasisaqarnissaq qulakkeersinnaavaat



Inassuteqaatit assigiinngitsut

Siunnersorneqarnissaq siunertaralugu sivikitsumik oqaloqatigineqarneq kommunip neqeroorutigaa

NEQEROORUTIT

Inuusuttut ilinniarfiini, inuussutissarsiutinut ilinniarfinni assigisaannilu ilinniartitsineq pitsaaliuiner mi siunnersortit neqeroorutigaat

ILINNIARTITSINEQ

Meeqqat atuarfianni aaqqissuussamik ilinniartitsineq neqeroorutaavoq

SIUSINAARTUMIK PAASINIAANEQ

Saaffiginnittarfinni- ilaatigut inunnik isumaginittuqarfinni- sulisut sivikitsumik oqaloqatigiinnikkut siusinaarluni paasisaqarnissaq qulakkeersinnaavaat



Kommunip iluani assigiinngitsunit iliuuseqarnerit

Siunnersorneqarnissaq siunertaralugu sivikitsumik
oqaloqatigineqarneq kommunip neqeroorutigaa

Inuusuttut ilinniarfiini, inuussutissarsiutinut ilinniarfinni
assigisaannilu ilinniartitsineq pitsaaliuinermi siunnersortit
neqeroorutigaat

Meeqqat atuarfianni aaqqissuussamik ilinniartitsineq
neqeroorutaavoq

Saaffiginnittarfinni- ilaatigut inunnik isumaginnittoqarfinni- sulisut
sivikitsumik oqaloqatigiinnikkut siusinaarluni paasisaqarnissaq
qulakkeersinnaavaat

**Kommunimi kikkut iliuusissanut
taakkununnga akisussaasuuppat?**



Qanoq iliortoqassava?

Inuusuttut ilinniarfiini
inuussutissarsiutinut ilinniarfinni
assigisaannilu ilinniartitsineq
pitsaaliuinermi siunnersortit
neqeroorutigaat



**Pinaveersaartitsinermi siunnersortit suna
ilinniartitsissutigissallugu ilisimavaat?
Ilinniartitsisinnaappat?
Ilinniarfiimmi naagaarpata?
Qanorpiaq ingerlanneqassava?**

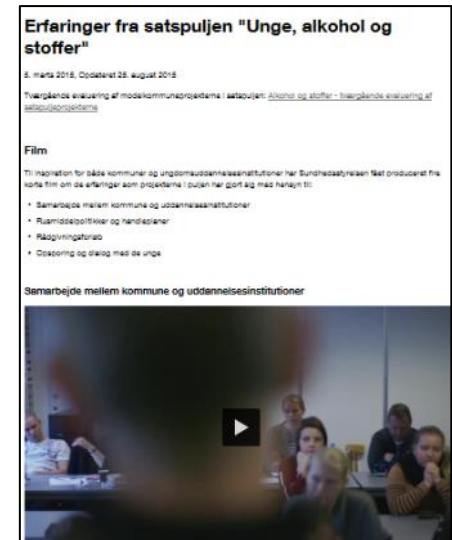
Qallunaat Nunaanni inuusuttut aanngajaarniutillu pillugit suliniuteqarnermi atortut misilittakkallu

Filmit makkununga tunngasut:

- Kommuni ilinniarfiillu suleqatigiinnerat
- Aanngajaarniutit pillugit politikkit
- Siunnersuisarnerit
- Siusinaartumik paasiniaaneq inuusuttunillu oqaloqateqarneq

Atortussat:

- Oqaloqatigiinnermi najoqqutassaq
- Ernumanassutsimut uuttuut
- Allarpassuillu



<https://sundhedsstyrelsen.dk/da/sundhed/puljer-og-projekter/2011-2014/modelkommuneprojekt-unge,-alkohol-og-stoffer/erfaringer>

Timimik atuineq

Anguniagassatut siunniussaqaq:

Innuttaasut tamarmik timimik
atuinissamut inassuteqaataa-
sunik eqquutitsinissaannut
pitsaanerusumik periarfissiinissaq

Timimik atuinissaq ajornaatsuus-
saaq



Atuarfimmi timimik atuineq

Timimik atuinissamut politikkit

Periarfissat timimik atuinissamut siuarsaataasut

Timi aalatinniarlugu unitsiartarnerit

Imminut angallanneq

Aaqqissuussinerit immikkut

ittut

Politikkiliormi ilinniartitsisunik, angajoqqaanik ilinniartunillu peqataatsitsinikkut piginneqataalersitsineq

Isumassarsiorfissaq: Nittartagaq 'Drøn på skolegården', www.skole-plus.dk

Idrætskasser

Aqqusinikkut angallannermi nakkutilliisut ingiorteqarlutillu pisoqatigiit



Der udvikles en skolepolitik for idrætsundervisningen og for fysisk aktivitet i løbet af skoledagen. Skolepolitikken bør indeholde målsætninger for, hvordan man vil få en times fysisk aktivitet ind i skoledagen hver dag, samt inkludere en målrettet indsats for de elever, der har brug for ekstra motivation til at bevæge sig.



Ved at sikre gode fysiske rammer for bevægelse, kan bevægelse blive en naturlig del af dagligdagen i skolen. Faciliteterne til fysisk aktivitet kan anvendes både i idrætsundervisningen og anden undervisning samt fremme, at børnene bevæger sig i frikvarterne. I skoler i Norge var der en sammenhæng mellem tilgængeligheden af udeskolefaciliteter og elevernes fysiske aktivitet i frikvarterne for elever i alderen 13-15 år.



Kommuni tamakkerlugu timimik atuineq

Ilaatigut ulluunerani neqeroorutiniq
atuutilersitsinissami iliuusissatut
siunniussat

Ajornaatsumik neqeroorutiniq
atuisinnaanermik qulakkeerineq

Avatangiisinik, imminut
angallanermik silamilu
sammisaqarnermik qitiutitsineq



Najukkani politikkit

Illut pioreersut timigissarnermut
timersornermullu atorlugit

Pisuinnaat cykkilertullu aqqutissaat,
pinnguartarfiit arsaattarfiillu

Nunap timaani angalaffissanik
nalunaaqutsersuineq pinngortitamilu
issiaarfiusinnaasunik inissiineq

Timersoqatigiiffinnik suleqateqarneq



Pitsaaliuineq pisorta qarfiit akimorlugit suliassaavoq

- Innuttaasut peqqissusaat kommunimi tamarmi iliuusaasunit sunnerneqartarpoq
 - Ulluunerani paaqqinnittarfiit atuarfiillu, angallanneq ineqarnermilu avatangiisit, suliffissaqartitsiniarneq, inersimasunut paaqqutarinniffiit/susassaqartitsiviit, utoqqarnik paaqqutarinninneq assigisaallu.
- Innuttaasut peqqissusaat immikkoortuni tamani suliassanut sunniuteqarpoq.
 - Meeqqat ilikkarsinnaassusaat inuunerissusaallu, suliffissaqanngitsut inuussutissarsionnissamut piareersimassusaat, utoqqaat napparsimasullu paaqqutarineqarnissamik pisariaqartitsinerat assigisaallu.



Kommuni annertuumik iliuuseqarsinnaagaluq

Pisariaqarpoq:

1. Inuunerittami inassuteqaatit iliuusissatullu pilersaarutit tigussaasumik: kia-suna-qanoq-qaqugu iliuusissatut paasinarsarneqarnissaat
2. Pisariaqarpat sakkussanik pikkorissarnernillu qitiusumit ujartuineq
3. Atuutilersitsinissamut akisussaaffimmik kommuni akimorlugu pisortanut inissiinissaq
4. Aalajangiivigisat piviusunngortinneqarnerannut malinnaaneq

Atuutilersitsineq isumaminik pilersanngilaq

Kommunimi pitsaasumik pitsaaliuinissamut aqqutissaq

- Inuuneritta, nuna tamakkerlugu iliuusissatut siunniussat isumassarsiorfissarlu atorsigik
- Immikkortut paaqqinnittarfiillu tamarmik suleqataassapput
- Peqqinnartunik periarfissiigitsi, innuttaasunik attaveqarnerni tamani peqqissuunissaq anguniarlugu suligitsi immikkullu pisariaqartitsisut pitsaaliuinnermut atatillugu neqeroorfigisigik
- Naalackersuisoqarfik, kommunit allat, peqqinnissaqarfik, suliffeqarfiit, sunngiffimmi sammisassaqarfiit najukkamilu inuiaqatigiit tamakkerlugit suleqatigisigik,

Qujanaq tusarnaarassi



Center for
Forebyggelse i praksis

